

Begrunnelse for valg og prioriteringene i KRLE og religion og etikk

Kjerneelementer

- forståelse for religioner og livssyn
- utforsking av religioner og livssyn med ulike metoder
- utforsking av eksistensielle spørsmål og svar
- kunne ta andres perspektiv
- etisk refleksjon

De viktigste endringene og prioriteringene

- Forslaget legger opp til utforsking av verden omkring oss som tilnærming i fagene. Forslaget går bort fra dagens struktur i fagene, som er preget av at de samme religionene i stor grad strukturerer fagets innhold og kommer igjen flere ganger gjennom læreplanene.
- Kjerneelementene strukturerer i stedet innholdet tematisk med vekt på utforsking og forståelse. Det gir elevene mer øvelse i å bli kjent med seg selv og andre, og å reflektere over store spørsmål.
- Det er lagt vekt på at dybdelæring skjer i samspill mellom utforsking av religioner og livssyn som en del av våre omgivelser og det å ta i bruk konkret kunnskap om religionene og livssynene.
- Dette er nedprioritert i fagene
 - å nevne alle religioner og livssyn mange ganger gjennom opplæringsløpet.
 - historiedelen ved religionene, til fordel for et samtidsfokus. Samtidig er religion foreslått styrket i historiefaget.
 - filosofihistorie, til fordel for økt vekt på etisk refleksjon og ulike etiske og filosofiske tilnærningsmåter og tenkemåter.

Hensikten med den nye profilen til faget er å redusere omfanget og gi handlingsrom til å utvikle mindre omstendelige læreplaner med mer vekt på forståelse.

Ved å understreke utforsking av verden omkring oss, legger forslaget til rette for dybdelæring. En utforsking av religioner og livssyn som del av omgivelsene skjer gjennom å ta i bruk konkret kunnskap om ulike religioner. Gjennom eksempler fra tradisjonene kan elevene få en dypere forståelse av hvorfor religioner og livssyn blir omtalt som «kulturarv», «verdensreligioner» og «verdigrunnlag».

Kristendommen får en fremtredende plass i kraft av gjeldende lovverk og dens rolle knyttet til norsk historie og kulturarv.

Religions- og livssynsfaget er kanskje det faget i skolen der forskjeller og uenighet er tydeligst tilstede i fagets innhold og det er avgjørende at elevene øver seg på å skifte mellom ulike perspektiver uten at de av den grunn skal måtte endre sine egne ståsteder. Religions- og livssynsmangfoldet dekkes gjennom variasjon i det elevene skal arbeide med fra fagets kunnskapsområder.

Etisk refleksjon og drøfting, og religionenes og livssynenes etikk, er grunnleggende i faget. Filosofidelen av faget er knyttet særlig til etikken og legger vekt på filosofisk samtale, begrepsanalyse og argumentasjon.

Elevene skal utvikle kunnskap om og øvelse i å forstå hvordan etiske dilemmaer finnes i både hverdagssituasjoner og i møte med samfunnsspørsmål. Elevene skal utforske hva det innebærer å ta ansvar for seg selv og andre, og utvikle etisk refleksjon til bruk på mange livsområder.

Utfyllende begrunnelse for valgene og prioriteringene

De fem kjerneelementene skal ses i sammenheng samtidig som de får fram forskjellige sider ved de sammensatte skolefagene KRLE og religion og etikk. Arbeid med et konkret tema eller område innenfor faget vil kunne gi elevene kompetanse knyttet til flere kjerneelementer. Faget vektlegger en fremstilling av religioner og livssyn som sammensatte fenomener. Hvordan religioner og livssyn påvirker individ, grupper og samfunn på ulike måter gjennom historien inngår, men med mest vekt på samtiden. Faget fokuserer på hvordan en kan forstå religioner og livssyn som viktig for mennesker i hverdag og høytid og ser dette som en viktig kompetanse for fremtiden. Dybdekunnskap utvikles gjennom å undersøke religioner og livssyn gjennom konsentrasjon om visse utvalgte tema, tradisjoner og praksiser. En slik utforsking av religioner og livssyn som del av omgivelsene skjer gjennom å ta i bruk konkret kunnskap om ulike religioner. Gjennom eksempler fra tradisjonene kan elevene blant annet få en dypere forståelse av hvorfor religioner og livssyn blir omtalt som «kulturarv», «verdensreligioner» og «verdigrunnlag». Hvilke religioner og livssyn og hvilke aspekter eller dimensjoner må velges ut fra faktorer som kontekst, aktualitet og nytte. Stoff knyttet til kristendom får en fremtredende rolle på grunn av gjeldende lovverk og begrunnes i dens rolle knyttet til norsk historie og kulturarv. Religions- og livssynsmangfoldet skal dekkes gjennom variasjon i eksempler elevene skal arbeide med fra fagets kunnskapsområder. Etisk refleksjon og drøfting og religionenes og livssynenes etikk er grunnleggende i faget, mens verdiformidling i henhold til overordnet del er en oppgave for alle skolens fag. Filosofidelen knytter an til ulike kjerneelementer i faget, særlig etikken, og legger vekt på filosofisk samtale, begrepsanalyse og argumentasjon samt temaer der filosofi berører religioner og livssyn gjennom holdninger til kunnskap, virkelighet og sannhet.

Kjerneelementet Forståelse for religioner og livssyn

Religions- og livssynsfaglig kunnskap er viktig for å forstå sentrale deler av samfunnet historisk og i dag. Elevene skal få kunnskap om hvordan dette henger sammen med ulike samfunnsnivåer, fra individ til kollektiv og sett fra lokale, nasjonale og globale perspektiv. Slik nyansert kunnskap gir økt forståelse for mangfold og ulikhet i religioner og livssyn, motvirker stereotypier, og er derfor egnet til å ivareta medborgerskapsperspektivet fra Overordnet del. Stoffutvalget skal gi rom for lokal tilpasning og det skal være eksemplarisk. Med eksemplarisk menes her at elevene arbeider med utvalgte eksempler fra fagets kunnskapsområder som er særlig egnet til å få fram hvordan man kan forstå religioner og livssyn som praksis. Det eksemplariske ligger også i å få fram bruken av undersøkende arbeidsmetoder i møte med stoffet og i å vektlegge tema som er aktuelle i samtiden og relevante for barn og unge. Til sammen vil dette gi dybdelæring og overføringsmulighet til nye situasjoner. Dette betyr at verdensreligionsmodellen ikke er et styrende prinsipp for læreplanen. *Progresjonen* innebærer en bevegelse fra hovedvekt på det lokale, via det nasjonale til det globale. Samtidig bør forbindelseslinjene mellom nivåene trekkes. På småskoletrinnet legges det vekt på å bli kjent med religion som tro, praksis og uttrykk i lokalsamfunnet. På mellomtrinnet fokuseres det på det nasjonale nivå innebefattet kulturarv, samiske forhold og nasjonale minoriteter. Kristendommen og dens plass i Norge som nasjonsbygger og kolonimakt, det kristne mangfoldet og den rollen som humanistiske tradisjoner har spilt og spiller, inngår i kjerneelementet. Med kulturarv menes at religion kan spille en viktig rolle i kollektivt minne og i kunst, litteratur og musikk. I religion og etikk ligger prioriteringen på religioner og livssyn i samtiden og på mer selvstendig utforsking av aktuelle tema som religion i populærkulturen, kjønns- og maktperspektiver, religion og medier, kontroversielle spørsmål og urfolksperspektiver.

Kjerneelementet *Utforsking av religioner og livssyn med ulike metoder*

I dette kjerneelementet legges det vekt på fagets sentrale metoder og tenkemåter. Prinsipper hentet fra religionsvitenskapelige metoder brukes til beskrivelse, utforsking og analyse av religiøse og livssynsmessige uttrykk. Dette bidrar til refleksjon om hvordan kunnskap og synspunkter om religioner og livssyn blir til. Kritiske perspektiver knyttes til undersøkende arbeid av kunnskapens kilder og er ikke samsvarende med religionskritikk.

Progresjon: Bruken av undersøkende metoder skjer på småskoletrinnet primært gjennom å øve seg i å samtale om, gjenkjenne og enkelt kunne beskrive og uttrykke sider ved religioner og livssyn i nærmiljøet. På mellomtrinnet er det mulig å gå videre med mer selvstendig utforsking og inkludere historiske perspektiver, mens sammenlikning og diskusjoner om religionsbegrepet er sentralt på ungdomstrinnet. Det er viktig å se sammenhengen mellom det første og det andre kjerneelementet. I religion og etikk legges det vekt på fagets studieforberedende dimensjon gjennom analyse og refleksjon, og i møte med religionsforskningens ulike metoder og ulike akademiske disipliner.

Kjerneelementet *Utforsking av eksistensielle spørsmål og svar*

Faget er viktig for å kunne lære hvordan mennesker har nærmet seg spørsmål om mening, identitet og virkelighetsbilde gjennom religioner, livssyn, etikk og filosofi. Faget skal derfor også gi rom for selvrefleksjon, filosofisk samtale og undring gjennom utforsking av eksistensielle spørsmål. Dette innebærer evnen til å forholde seg til spørsmål det er dyp uenighet om. Hva som er eksistensielle spørsmål, er individuelt og kontekstavhengig, men i kjerneelementet er det valgt ut noen områder som er særlig aktuelle og godt egnet til å lokalisere og drøfte eksistensielle dilemmaer. Disse inkluderer spørsmål om identitet og tilhørighet. Temaer er omgivelser, samfunn, kjønn og etnisitet. I tillegg kommer temaet liv og død, samt menneskets plass i naturen. Sistnevnte regnes som det eksistensielle aspektet av spørsmålet om bærekraftig utvikling.

Progresjon: Måten en tar opp eksistensielle spørsmål på varierer på ulike trinn knyttet til elevenes forutsetninger og alder, men på alle nivå har elever muligheter til å arbeide med innhold fra dette kjerneelementet. Progresjonen innebærer å starte med samtaler og undring om spørsmål om blant annet liv og død på barnetrinnet, utnytte mulighetene i filosofisk samtale og etter hvert legge mer vekt på elevenes utforsking av og dialog om eksistensielle spørsmål på tvers av ulike posisjoner og oppfatninger.

Kjerneelementet *Kunne ta andres perspektiv*

I et pluralistisk samfunn er det særlig viktig å forstå hvordan andre tror og tenker om religion og livssyn og om aktuelle verdispørsmål. Slik kan en utvikle kompetanse til å leve sammen, slik det kommer til uttrykk i tanken om demokratisk medborgerskap. Dette betyr ikke å godta alle andres ståsted, men å øve seg i uenighetsfellesskap. Religions- og livssynsfaget er det faget i skolen der forskjeller og uenighet kanskje er tydeligst tilstede i fagets innhold og det er avgjørende at elever øver seg på å skifte mellom ulike perspektiver uten at de av den grunn skal måtte endre sine egne posisjoner. Innenfra- og utenfraperspektiver kan brukes til å øve seg på hvordan det lar seg gjøre å presentere andres oppfatninger og erfaringer slik at de kan kjenne seg igjen.

Progresjon: Her er det ikke markert en trinnprogresjon på grunnskoletrinnet, i stedet ses de prioriterte områder som aktuelle på alle trinn, tilpasset alder og utvikling. På videregående er det

mulig å ta opp mer komplekse aspekter av slike perspektivskifter, som analyse av makt, systematisk sammenlikning av posisjoner og hvordan man kan ha ulike syn på historien.

Kjerneelementet *Etisk refleksjon*

I dette kjerneelementet vektlegges kunnskap om og øvelse i å forstå hvordan etiske dilemmaer finnes i både hverdagssituasjoner og i møte med samfunnsspørsmål. Elevene skal utforske hva det innebærer å ta ansvar for seg selv og andre, og utvikle etisk refleksjon til bruk på mange livsområder. Et av fagets særlige bidrag til å realisere skolens overordnede verdigrunnlag er derfor å ta i bruk ulike etiske modeller og teorier og å undersøke begreper og argumentasjon ved hjelp av filosofiske tenkemåter. Etikkdelen av faget skal gi verktøy for å drive etisk refleksjon knyttet til tverrfaglige tema og teknologiske nyvinninger. Videre skal faget belyse etikk i ulike religioner og livssyn.

Progresjon: Etiske dilemmaer, ideer om rett og galt, etiske aspekter ved medborgerskap, bærekraftig utvikling, teknologi, og etikk som del av religioner og livssyn behandles gjennom hele opplæringsløpet. Progresjonen ligger ikke i de temaene som er vektlagt. Det kan være nyttig å legge vekt på spørsmål som opptar barn og unge i ulik alder og i ulike kontekster. Progresjonen kommer fram i hvordan man arbeider med temaene og legger til rette for bruken av etiske metoder, fra samtale og enkle øvelser på lavere trinn, til mer vekt på resonnement, begrunnelser og etterhvert analyse og drøfting av etiske modeller.